



Oszoly ösvény

VEZETŐ
ÉS FOGLALKOZTATÓ
FÜZET



INGYENES

Ismerjük meg együtt Csobánka múltját és mai környezetét!

Az Oszoly ösvény az Oszoly-pihenőből indul és az Oszoly-erdő szélén halad.
„Az Oszoly-erdő cserjeszintje” táblánál emelkedik az Oszoly-orr felé, majd az Oszoly-réten keresztül halad az Oszoly-csúcsra. Innen visszatér az Oszoly-pihenőhöz.



Kedves látogató!

Az ösvényt **gyalogosan** lehet bejárni. **Túraút**, rövidebb szakaszokon szinte mászni kell. Ilyenek az Oszoly-orr alatti emelkedő és az Oszoly-csúcs-hoz vezető emelkedő.

Előbbinél kötelekkel segítjük a kirándulókat.

Jó időben javasoljuk a bejárást. Kis eső hamar felszívódik az erdőben, de nagyobb eső után csúszdává válik a hegyoldal.

Az ösvények sziklásak, kényelmesebb és biztonságosabb egy bokát jól tartó **túracipő**. Vigyünk magunkkal vizet, még a legrövidebb kirándulásra is. Ha nem fogyasztjuk el, töltsük fel vele a madáritatókat.

Esőkabát és **szendvics** sem árt. Ne felejtjük otthon a saját szemetes-zacsónkat. Hagyjuk az erdőt úgy, ahogy befogadott minket.

Kellemes, szép élményekkel teli kirándulást kívánunk!

Berliner Gáborka
és Benke Ildikó túravezető

A csobánkai tanösvények Csobánka legjelentősebb természeti és kultúrtörténeti érdekességeit, látnivalóit mutatják be tájékoztató táblák segítségével.

Az indulóállomások megközelíthetők buszjárárral és autóval Pomáz, Pilisszentkereszt, Dobogókő és Pilisvörösvár felől a 1112-es úton, gyalogosan a Csikóvárja és a Kevély-nyereg felől a piros sáv jelzésen.

Az Oszoly ösvény állomásai:

Az Oszoly-pihenő
 Az Oszoly-erdő lombkoronaszintjének élővilága
 Az Oszoly-erdő cserjeszintje
 Törmeléklejtő-erdő
 A Stiasny-pihenő
 Az „őstölgy”
 Az Oszoly-rét
 Az Oszoly-csúcs
 Barlangok Csobánkán
 Az Oszoly-pihenő

A túrák során óvjuk és védjük a természetet!

A tanösvény a Duna-Ipoly Nemzeti Park területén van védett területeken. Ennek megfelelően kérjük, részesítse fokozott figyelemben az alábbi magatartási szabályokat.

- Minden járművet hagyjunk a parkolóban. A Margitligetben és a Fő téren is biztonságosan parkolhat.
- Amit hoztunk, azt vigyük haza.
- Ne zavarjuk az állatok és a természet nyugalmaát.
- Mindig a kijelölt útvonalon haladjunk.
- Hagyjuk az erdei földben a növényeket. Fényképezzünk inkább, tartósabb emléket kaphatunk.

Az Oszoly-pihenő

Mint minden faluszéle, ez az amúgy kellemes hely is magán viseli az ember nyomait.

1. Milyen emberi hatásokat jeleznek az itt élő növények?

2. Keresd meg a taposás jeleit! Melyek ezek?

3. Mit tennél a kerti (növényi) „hulladékkal”? (Két jó válasz van!)

a) Komposztálnám. b) Elégetném. c) Mulcsoznék vele. *

(*Aprított gally, kéreg, fű által történő talajtakarás a gyomosodás megelőzésére, veteményesben, gyümölcsösben, cserjék alatt.)

4. Melyik hegységhez tartozik az Oszoly?

a) A Budai-hegységhez. b) A Visegrádi-hegységhez c) A Pilishez

5. Nevezd meg az Oszoly nevezetes részeit!

6. Hány métert kell az Oszoly csúcsáig kapaszkodunk, ha most 200 m-rel vagyunk a tengerszint felett?

Három ösvény következő állomása közül is választhatunk. A „**Löszmélyút a Csúcs-hegyen**” című tábla 570 m-re az Erdőszéli ösvényen, „**Az Oszoly-erdő lombkoronaszintjének élővilága**” című 330 m-re a Fehér sziklák ösvényen, a „**Barlangok Csobánkán**” című 270 m-re a Mackó-barlang ösvényen található.

Az Oszoly-erdő lombkorona-szintjének élővilága

Az előttünk álló, félig élő, félig korhadó fán keressük meg a cincérek és a harkályok nyomait! Figyeljük meg azt a részt a törzsön, ahol van kéreg, és azt, ahol nincs. Meg is tapinthatjuk!

1. Mi lehet a kéreg, a háncs és a belső farész szerepe a fa, a bogarak és a madarak számára?

	FA	BOGARAK	MADARAK
KÉREG ÉS HÁNCS			
BELSŐ FARÉSZ			

Lakókörnyezetekben ismersz-e ilyen „bogaras” vagy odvas fákat?

Milyen madarakat vonz?

A hazai - közel 400 - madárfaj kevés kivételtől eltekintve védett. A védeltséget az első között Hermann Ottó javasolta, száz évvel ezelőtt. Az ő művein kívül számos, gyakorlati madárvédelemmel (pl. odútípusok és kihelyezésük, madáretetés, élőhely-rehabilitáció) foglalkozó könyv közül válogathatunk, melyek nagy része a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME) gondozásában jelent meg.

Az MME célja a vadon élő természetes élővilág védelmével hozzájárulni a biológiai sokféleség megőrzéséhez hazánkban. Ennek érdekében együttműködnek a lakossággal és a hivatalos szervekkel is, kutatásokat, védelmi akciókat hajtanak végre. Ha környezetet Te is madárbaráttá szeretnéd tenni, érdeklődj az MME-nél.

Elérhetőségek:

Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület - 1121 Budapest, Költő u. 21.
telefon: (1) 275-6247 - e-mail: mme@mme.hu - honlap: www.mme.hu

A következő állomások: az „**Oszoly-pihenő**” 330 m-re az Erdőszéli ösvényen, „**Az Oszoly-erdő cserjeszintje**” című tábla 130 m-re az Oszoly ösvényen.

Az Oszoly-erdő cserjeszintje

Az erdő különleges része a cserjeszint. „Csak bokrok” – mondanánk, de már tudjuk (ha máshonnan nem, akkor a tábla alapján), hogy számos madár fészkel benne, bogyóik ehetőek, nektárjuk a rovarok csemegéi.

1. Melyik tulajdonság melyik cserjefajhoz tartozik? (Nyíllal kössük össze a fajt és a tulajdonságot!)

Nem szereti az árnyékot. Tövises.	HÚSOS SOM	Gömb alakú, sötétkék bogyói vannak.
Levele télen is fennmarad az ágán („örökzöld”).	FAGYAL	Hosszúkás, piros bogyói vannak.
Árnyas erdőben él, levelei párban, szemben állnak az ágán.	KÖKÉNY	Gömb alakú, fekete bogyói vannak.

2. Mely cserjék termését fogyasztják a madarak?

3. Keressünk egy galagonyát! Ez a néha igen természetesen növekvő bokor csak akkor virágzik, amikor a tavaszi fagyok veszélye elmúlt, vagyis „időjárás növény”. Tüskés levele erősen bevagdalt.

Most virágzik?

Mi a mai dátum?

Milyen színű a virága?

És a termése?

Levelének és bogyójának teája szíverősítő hatású. Termése ehető, bár nincs jellegzetes íze, de a madarakat ez nem zavarja.

„Az Oszoly-erdő lombkoronaszintjének élővilága” című tábla 130 m-re az Erdőszéli ösvényen, a „Törmeléklető-erdő” című tábla, 250 m-re az Oszoly ösvényen és a Fehérsziklák ösvényen érhető el.

Törmeléklejtő-erdő

Ezen a lejtőn nem könnyű megállni, hát még amikor esik az eső! Elsősorban a gyökereikkel jól „lehorgonyzott” fáknek, cserjéknek van esélyük.

1. Azonosítsunk párnövényt magunk körül, ide pedig írjuk le a nevüket!

2. A lejtőkön milyen szerepük van a fáknek?

3. Mi a neve az itt kialakult talajnak és melyek a tulajdonságai?

4. Keressünk magunknak egy itt jellemző növényt, és rajzoljuk le ide!

A következő állomás a **Stiasny-pihenő**, mely 100 m-re található az Oszoly ösvényen és a Fehér sziklák ösvényen.

A Stiasny-pihenő

1. Miután kigyönyörködtük magunkat a pazar kilátásban, illetve a tábla, esetleg turistatérkép segítségével azonosítottuk az előttünk látható hegyeket, völgyeket és a kastélyt, már gyerekjáték lesz megnevezni, mely hegységek keretezik a Csobánkai-medencét.

2. Melyik hegy „orrán” állunk?

3. Mi az egészségügyi jelentősége az itt kialakult klímának?

4. „Ki gépen száll fölébe, annak térkép e táj” – írja Radnóti Miklós „Nem tudhatom” című versében. Húzd alá, hogy az alábbiak közül melyiket találsz meg az alattad térképként elterülő tájban.

**erdő – fasor – autópálya – nádas – szántó – település
gyümölcsös – parlagföld – út – toronyház – repülőtér**

A híres vers ezen része egyébként így szól:

*„Ki gépen száll fölébe, annak térkép e táj,
s nem tudja, hol lakott itt Vörösmarty Mihály;
annak mit rejt e térkép? gyárat s vad laktanyát,
de nekem szöcskét, ökröt, tornyot, szelíd tanyát;
az gyárat lát a látcsőn és szántóföldeket,
míg én a dolgozót is, ki dolgáért remeg,
erdőt, füttyös gyümölcsöst, szöllőt és sírokat,
a sírok közt anyókat, ki halkan sírogat, ...”*

Az Oszoly ösvényen és a Fehér sziklák ösvényen innen 210 m-re lévő idős fa, az **„östölgy”** a következő állomás. Közben egy második világháborús ágyú (légvédelmi üteg) „fészket” is láthatjuk: ez egy mély gödör, melyből a támadó repülőgépeket lőtték. Ezért is kapcsolódik ide a fenti Radnóti-vers.

Az „őstölgy”

Csak egy szabadon, nem erdőben álló fa képes ilyen terebélyes koronát növeszteni. Ha emberek nem is legeltetik itt állataikat, a vaddisznók előszeretettel látogatják a környéket bőséges makktermése miatt.

1. Mérjük meg ennek a gyönyörű fának a kerületét és becsüljük meg a korát!

Az „őstölgy” kormeghatározásához egyszerű módszert ajánlunk. A talajtól másfél méteres magasságban mérjük meg a fa kerületét. Ha nincs nálunk mérőeszköz, ne essünk kétségbe! Egy felnőtt arasz 20 cm, de ha így sokáig tart, öleljük körbe a fát! Az emberek kinyújtott kartávolsága megegyezik saját magasságukkal, mely adatát nagyjából mindenki ismeri. Ha többen kellettünk hozzá, adjuk össze a „mérési eredményeket”. Ezt azután osszuk el 2,5-del, és megkapjuk, kb. mennyi idős a fa. (Pl. ha a kerület 75 cm, akkor $75/2,5 = 30$ év)

Mivel ez a „tudományunk” jó játék is és van fa az erdőben bőven, próbáljuk ki egy másik fán is! (Pl. az Oszoly-réten álló fán.)

A fa faja: átmérője: kora:

2. Mi utal arra, hogy az „őstölgy” körül legeltetés folyt korábban?

3. Milyen állatfajok kötődnek az idős tölgyekhez?

A következő állomás az **Oszoly-rét**, 100 m-re az Oszoly ösvényen és a Fehérsziklák ösvényen található.

Az Oszoly-rét

Ez a kicsi, elnyújtott, bokorcsoportokkal tarkított rét harminc éve még foci pályányi volt, 300–400 éve pedig erdő.

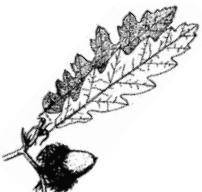
1. Milyen gazdálkodási formák miatt szorult vissza korábban az erdők területe?

2. Milyen természetes folyamat indul el, ha a legeltetés, kaszálás megszűnik egy réten, kivált egy erdő közelében?

3. A környéken három tölgyfafaj is megtalálható: a cser, a molyhos és a kocsánytalan tölgy. Mi a különbség leveleik és termésük között? Jártunkban-keltünkben próbáljuk megtalálni és megkülönböztetni őket!



kocsánytalan tölgy:



csertölgy:



molyhos tölgy:

Rokonuk, a kocsányos tölgy alacsonyabb területeken, pl. a ma nagyon ritka, folyó menti tölgy-kőris-szil-ligeterdőkben honos.

Az Oszoly ösvény és a Fehér sziklák ösvény innen az **Oszoly-csúcshoz** vezet, a távolság 250 m.

Az Oszoly-csúcs

Ez a csúcs szinte a legalacsonyabb a körben látható hegyek közül, de a kilátás innen nagyon szép ritkás növényzete miatt. Hány méter magas is?

1. Mi a vékony, könnyen kiszáradó talajréteg következménye?

2. Milyen növények tudnak itt megtelepedni? Nevez meg néhány megtalált, jellegzetes lágyszárú faj és fát, és rajzold le a levelüket!

NÉV

NÉV

NÉV

3. Mi a szerepe a megvastagodott (pozsgás) és a molyhos levélnek a növények életében?

A következő állomás a **„Barlangok Csobánkán”** nevet viseli, és innen 230 m-re, az Oszoly ösvény és a Fehér sziklák ösvény mentén található.

Barlangok Csobánkán

Magyarországon több hegység is gazdag barlangokban, Csobánka környéke pedig különösen. Biztosan Te is jártál már valamelyik barlangban. Melyikben, melyik hegységben?

1. Hány barlang található Csobánka közelében? Melyek a legnevezetesebbek?

2. Milyen barlangképződés jellemző a környéken?

3. Hogyan pusztulhat el egy barlang?

A következő állomás, a „**Fehér sziklák, telepített fenyvesek**” 250 m távolságra található a Mackó-barlang ösvényen és a Fehér sziklák ösvényen, az „**Oszoly-pihenő**” elnevezésű állomáshoz 270 méter múlva tér vissza az Oszoly ösvény.

Megoldókulcs

Az Oszoly-pihenő

1. Az emberek zöldhulladékot raknak le, nitrogén kedvelő fajok jelentek meg.
2. Taposástűrő gyomnövények jelentek meg. A talaj elvékonyodik vagy lepusztul, így az alapkőzet kilátszik alóla.
3. a) Komposztálnám. c) Mulcsoznék vele.
4. c) A Pilishez
5. Óvoda, Óratorony, Delago-fal, Orr
6. 128 métert

Az Oszoly-erdő lombkoronaszintjének élővilága

	FA	BOGARAK	MADARAK
KÉREG ÉS HÁNCSS	szállít, véd	véd	táplálkozóhely
BELSŐ FARÉSZ	tart, támaszt	táplálék	odú, a táplálék lakhelye

Az Oszoly-erdő cserjeszintje

1. **Kökény:** Nem szereti az árnyékot. Tövises. Gömb alakú, sötétkék bogyói vannak.
Fagyal: Levele télen is fennmarad az ágán („örökzöld”). Gömb alakú, fekete bogyói vannak.
Húsos som: Árnyas erdőben él, levelei párban, szemben állnak az ágán. Hosszúkács, piros bogyói vannak.
2. A som, a kökény, a galagonya és a fagyal termését.
3. A galagonya virága fehér, termése piros színű.

Törmeléklejtő-erdő

1. Pl. a tölgy és a hárs.
2. Védik a talajt, az avart, a növényeket és az állatokat a lemosódástól.
3. A rendzina vörös, agyagos és sekély talajtípus.

A Stiasny-pihenő

1. A Pilis és a Visegrádi-hegység.
2. Az Oszolyén.
3. Tisztább a levegő, enyhébb az éghajlat, stb. ezért kellemesebb a kinn tartózkodás, mely mindig jótékonyan hat az emberi szervezetre.
4. Autópályát, toronyházat, repülőteret.

Az „östölgy”

2. Körülötte jóval fiatalabb az erdő, vagyis csak az utóbbi időben erdősült be a fa körüli gyeper.
3. Pl. a hőscincér és a szarvasbogár.

Az Oszoly-rét

1. A legelők, a kaszálók, a szőlők kialakítása és művelése miatt.
2. A szukcesszió folyamata, melynek során erdő alakul ki.
3. **kocsánytalan tölgy:** levele felső harmadánál a legszélesebb
cserőtölgy: levele keskeny, a kupacs „szőrös”, és a makk közel felét takarja
molyhos tölgy: Levelének fonáka szőrözött (molyhos)

Az Oszoly-csúcs

328 m

1. Csak a szárazságtűrő, köztük pl. a pozsgás növények életfeltételeit tudja, azt is alig, biztosítani.
2. bársonyos tüdőfű, orvosi salamonpecsét, magyar repcsény, északi fodorka, borsos varjúháj, gömbös kövirózsa
3. A pozsgás levelek tárolják a vizet, a molyhosak szőrözöttsége csökkenti a párolgást.

Barlangok Csobánkán

1. 43, a Mackó- és a Csúcs-hegyi-barlang a legnevezetesebbek.
2. A mészkőben a feltörő hévíz és a befolyó folyóvíz alakította ki őket, miközben a kőzet a hegység kiemelkedése közben szárazra került. Azt követően az egy ideig befolyó csapadékvíz formálta őket.
3. A teteje több ponton beszakad, majd az egész boltozat beomlik. Esetenként „pillérek”, „kapuk” és oldalfalak határolta „hasadékok” megmaradhatnak.

Tanösvényfüzet- beszerzési helyek:

Középeurópai Cserkészpark

2014 Csobánka,
Margitliget 1.
csobanka@cserkeszpark.hu
(20) 387-9134
(26) 520-021
Fax: (26) 520-022

Csobánka Község Önkormányzata

2014 Csobánka Fő út 1.
(26) 320-020, (26) 320-094,
(26) 520-051
Fax: (26) 520-010

Nyitva:

munkanapokon 8–16 óráig

Baross Péter Közösségi Ház és Könyvtár

2014 Csobánka, Béke út 6.
(26) 520-114
kozosseghaz@cskm.csobanka.hu

Faház büfé

2014 Csobánka, Fő tér 1.
Nyitva:
mindennap 6–22 óráig

Láry-Fáry étterem

2014 Csobánka, Fő út. 63.
(26) 320-294



Írták és szerkesztették:

Benke Ildikó, Dukay Igor, Dukay Krisztina

Lektorálta:

Néder Katalin

A fotókat készítették:

Benke Ildikó, Böhm Éva Irén, Dukay Igor,
Dukay Krisztina, Dr. Merkl Ottó, Paksai Zoltán

**A tanösvények építését
és a kiadvány megjelenését támogatta:**
a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium Zöld
Forrás programja

A tanösvény építésében részt vettek:
Csobánkai Értéktörző és Községépítő Egyesület
Csobánka Község Önkormányzata
Csobánkai Sportegyesület
Életvirága Alapítvány
„Hód” Honismereti Túraegylet
Oszoly Környezetvédő Egyesület
PP Rt. Pilisszentkereszti Erdészet
Vadvirág Nyugdíjasklub

Nyomdai előkészítés, grafikai tervezés:

Runners Bt.

Nyomdai munkálatok:

Mackensen Kft.

Készült:

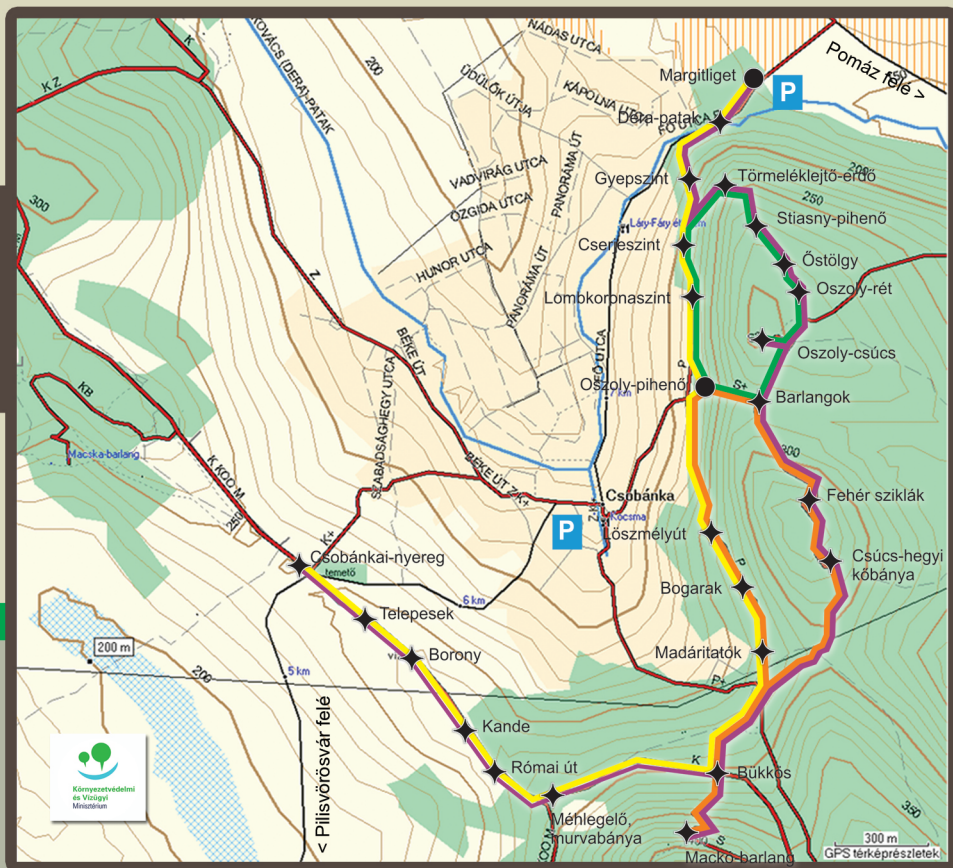
2009-ben 500 példányban

Kiadja:

a Csobánkai Értéktörző és Községépítő Egyesület
2014 Csobánka, Ady Endre u. 71.

Felélős kiadó:

Benke Tamásné elnök



Jelmagyarázat:

- Erdőszéli ösvény:
- Fehér sziklák ösvény:
- Oszoly ösvény:
- Mackó-barlang ösvény:
- Autóút
- Parkoló
- Dera-pataka
- Turistaút
- Az útvonalak jelzése

Az Erdőszéli és a Fehér sziklák ösvények indulóállomása:
Margittiget

Az Oszoly és Mackó-barlang ösvények indulóállomása:
Oszoly-pihenő

Szakvezetés: (20) 936-8314

